

הזרעה מלאכותית

מחבר המאמר דן בשבע בעיות הלכתיות הקשורות בנושא זה:

א. האם כוהן לבעל להוציא זרע לשם מטרה זו?

הדיון ההלכתי סובב סביב הבעיה, האם יש בזה משום איסור הוצאת זרע לבטלה. יש פוסקים האוסרים, גם אם אחר-כך יבניסו את הזרעונים לרחם האשה, ובפרט שבודאי כמה טיפות יצאו לבטלה. (ראה: שו"ת דברי מלכיאל, חלק ד', סימן ק"ז; שו"ת משפטי עוזיאל, אבן העזר. סימן י"ז: שו"ת תשובה שלמה, חלק ב', אבן העזר, סימן ד'). לעומתם, יש פוסקים המתירים, משום שאין זו דרך השחתה, כיון שההוצאה היא על מנת שהזרע יוכנס אחר-כך לתוך רחם האשה כדי שתלד, והרי זה נקרא לצורך מצוה ולצורך תקון (ראה: שו"ת מהרש"ם, חלק ג', סימן רס"ח: שו"ת יביע אומר, אבן העזר, חלק ב', סימן א'; שו"ת קרית ארבע, אבן העזר. סימן ו'; עמק הלכה, סימן ס"ח). למעשה גם המתירים לא התירו אלא בשעת צורך גדול. כגון שעברו כבר עשר שנים ולא ילדה ושני רופאים אומרים, שבדרך זו תתעבר (שו"ת מהרש"ם, שם).

ב. האם הולד מתייחס אחרי בעל הזרע?

דעת רוב הפוסקים היא, שהולד הוא כבנו לכל דבר, שהרי כוחו ואונו הוא. אך יש הסבורים, שאין הוא מתייחס אחריו. כיון שהוא עצמו הפקיר זרעו להוציאו שלא במקום הראוי להוליד אלא לתוך כלי ואין לו עוד שייכות לזרעו. לדעתם הולד מתייחס אחריו רק אם נזרע כדרך כל הארץ. ולכן בנידון דידן הולד יתייחס רק אחרי אמו כדוגמת בן הנולד מעכו"ם.

ג. האם כוהן להזריע הזרע בעת נדתה ומה דין הולד במקרה כזה?

במקרה שאפשר לעשות ההזרעה גם בזמן אחר – דעת רוב הפוסקים שיש לאסור בימי נידתה, מכיון שהולד ייחשב פגום. ובן נידה הוא ע"כ פנים (ראה: שו"ת מהרש"ם, שם: ברכי יוסף, אבן העזר. סימן א': האיש וחזונו – הוראה מהחזון איש). במקרה שהרופאים אומרים, שאי-אפשר לאשה להתעבר אלא בתקופת נידתה – פסק בשו"ת יביע אומר, שם, להתיר משום מצות פריה ורבייה.

ד. האם קיים הבעל ע"י כך מצוה פריה ורבייה?

במקרה שנתעברה ממנו באמבטי – המתואר במסכת תגינה, דף ט"ו – יש מהפוסקים הסבורים שלא קיים המצוה. יען כי מצות פריה ורבייה טעונה מעשה ובאמבטי לא עשה שום מעשה. ברם,

בנידון-דידן כשהוציא שכבת זרע לתוך כלי בכוונה להוליד מודים סלם, שנקרא מעשה וקיים המצוה (ראה: עמק הלכה, שם; שו"ת ציץ אליעזר, חלק ג', סימן כ"ג: שו"ת יביע אומר, שם) יתר על כן, רבים מהפוסקים סבורים, שגם במקרה של עבור באמבטי קיים המצוה, כיון שעל כל פנים יש ולד נוסף בעולם.

ה. האם מותר לעשות ההזרעה מזרע איש אחר ואם לא - מה האיסור?

לדעת כל הפוסקים יש איסור בהזרעה מאיש אחר, אך חלוקות הדעות במהות האיסור. יש הסבורים, שהאיסור הוא מן התורה מכוח הפסוק: "לא תתן שכבתך לזרע" - אסרה התורה בכל ענין הכנסת זרע אחר לתוך אשת איש, בעוד שבשאר איסורי עריות רק מעשה הביאה אסור (בני אהובה, פרק ט"ו מהלכות אישות; זכר לחגיגה, מסכת חגיגה, דף ט"ו). לעומתם, דעת רוב הפוסקים שאין איסור מדאורייתא, כי התורה אסרה את מעשה הבעילה והנאת הביאה באשת איש ובשאר עריות ולא הכנסת זרע פסול גרידא (ראה: הפרדס, תשי"א, תשט"ז: תל תלפיות, תרצ"א). תמוקים לאיסורי דרבנן:

א. חושש שמא יבוא לישא אחותו מאביו, כיון שאינו יודע מי הוא האב ויסברו שהוא בנו של בעל האשה;

ב. יבוא לפטור אמו מחליצה, כי יחשבו שיש בן לבעלה;

ג. מעשה זה הוא כתועבת ארץ מצרים;

ד. משום שיש בו מעין איסור אשת איש, כי לא יודע הזרע למי הוא ויבוא מתוך כך לתועבות גדולות;

ה. להסבורים, שהולד ממזר במקרה כזה - אסור להרבות ממזדים בישראל (ראה לקמן, סעיף ז').

ו. האם האשה נאסרת על בעלה?

לדעת רוב הפוסקים אין האשה נאסרת על בעלה, כי אין כאן ביאת איסור, ועצם קבלת זרע מאחר איננה בכלל ערוה. האיסור של אשת איש הוא רק על-ידי בעילה ממש. ברם, אם תתעבר מהזרעה זו, כתבו הרבה פוסקים, שהיא נאסרת על בעלה משום מעוברת חברו וצריך לפרוש ממנה שעות זמן העבור וההנקה (ברכי יוסף, אבן העזר, סימן י"ג; משפטי עוזיאל, שם; ציץ אליעזר, שם).

ז. מה דין הולד הנולד מזרע אחר?

הבעיה תלויה בהגדרת ממזרות. אם ממזרות הוא משום שהיתה ביאת איסור - הרי בהזרעה מלאכותית, שאין כאן ביאת איסור - הולד איננו ממזר. ואם ממזרות מוגדרת לגבי כל ולד הבא מאיש ואשה האסורים זה לזה באיסור ברת או מיתה, אף ללא ביאה - הרי שגם בהזרעה מאיש אחר הולד ממזר.

רוב האחרונים פסקו, שהולך כשר לגמרי, כיון שאין כאן ביאת איסור. (אך אם הזרע הוא ממזר - גם הולך ממזר). לעומתם, יש הסבורים שהולך ממזר, למרות שלא היתה ביאת איסור, אך רק אם ידוע בבירור שזלקח הזרע מיהודי, אבל אם לא ידוע ממי הזרע - הולך כשר, כי יש לתלות שהוא מעכו"ם. אם הולך - בת, דעת שו"ת חלקת יעקב, שהיא פסולה לכתחילה לכהונה, כיון שנולדה על כל פנים בעקבות איסור דרבנן. גם האשה עצמה נפסלת לכהונה מהטעם הזה.

(הרב ד.מ. קרויזר, נועם, כרך א', עמוד קי"א).

כקורה נוספים:

אוצר הפוסקים, סימן א', ס"ק מ"ב; שם, סי' כ' ס"ק י"א, אותיות ח-י; שם, סימן כ"ג, ס"ק א', אותיות יג-יז; נועם, כרך א' עמ' קכ"ד - קס"ו; שם, כרך ו', עמ' רצ"ה; שם, כרך י' עמ' נ"ז; שו"ת מנחת יצחק, חלק א', סי' ג'; שו"ת שרידי אש, חלק ג', סימן ה'; הרפואה והיהדות, פרק 15; שו"ת ציץ אליעזר, ח"ט, סי' נ"א, שער ד'; תורה שלמה, כרך י"ז. עמ' 242, ועוד.

על הרופא לחשוב ולעיין ולדקדק מאוד בחוליו ולעשות את פעולותיו בציור שכל ובהמתנה, פן יטעה במה שלא יוכל לחקנו, וע"כ אמר החכם, כשתראה את הרופא ממהר להשיב על כל חולי אשר השאלנו ומהפאר ברפואהו, החשבהו לסכל.

(ר' יצחק בן שלמה ישראלי (953), מוסר הרופאים סוף פרק ג').

הבטיה את החולה ותבשרהו בשלותו, אף אם אתה לא תהיה בטוח בו, כי בזה החזק את טבעו.

(שם, פרק ל"א).